

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๑๒๕

ข้อบังคับการประชุม
และการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๕๑๖

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๕ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๕๑๕ สภาผู้แทนราษฎรตราข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

การเลือกประธานและรองประธาน

ข้อ ๑ เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงเปิดประชุมตามมาตรา ๓๐ แห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดเป็นประธานชั่วคราว จนกว่าพระมหากษัตริย์จะได้ทรงตั้งประธานและรองประธานตามมติของสภา

ข้อ ๒ การเลือกประธานนั้น ให้มีการเสนอชื่อเสียชั้นหนึ่งก่อน สมาชิกผู้ใดเห็นใครสมควรแก่ตำแหน่งประธานก็ให้เสนอขึ้น แต่ให้มีสมาชิกรับรองสองคน ชื่อที่เสนอขึ้นนั้นจะเป็นจำนวนเท่าไรก็ได้ และให้เลือกประธานจากชื่อเหล่านั้น โดยเขียนชื่อผู้ซึ่งสมาชิกเห็นสมควร เมื่อได้เลือกโดยวิธีนี้แล้ว ให้เลขาธิการประกาศคะแนนต่อที่ประชุม

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๒๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

ผู้ใดได้คะแนนสูงสุด ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือกเป็นประธาน
ถ้ามีหลายชื่อได้คะแนนสูงสุดเท่ากัน ให้เลือกใหม่เฉพาะ
ชื่อเหล่านั้น

ในการนับคะแนนนั้น ให้เลขาธิการเชิญสมาชิกทุกคน
มาช่วย

ข้อ ๓ วิธีเลือกทรงประธานนั้น ให้อนุโลมใช้อย่าง
เดียวกันกับการเลือกประธาน

แต่ถ้าที่ประชุมลงมติให้มีรองประธานหลายคน ให้เลือก
คนที่หนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกคนที่สอง ที่สาม ฯลฯ เป็น
ลำดับกันไป

หมวดที่ ๒

หน้าที่เจ้าพนักงานแห่งสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๔ ประธานมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- ก. เป็นผู้ดำเนินการของสภาตามรัฐธรรมนูญ
- ข. เป็นประธานในที่ประชุม เว้นแต่ในขณะที่เข้ากล่าว
อภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้านญัตติในที่ประชุม
- ค. เป็นผู้บังคับการงานในสภา
- ง. เป็นผู้ระวางรักษาความสงบเรียบร้อยในสภา
- จ. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๓๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๒๗

ข้อ ๕ หน้าที่ต่อไปนี้ ประธานอาจมอบให้เจ้าหน้าที่กรม
เลขาธิการสภาเป็นผู้ทำ คือ

ก. นัดประชุมสมาชิก

ข. อ่านระเบียบและบรรดาหนังสือทั้งปวงแจ้งต่อที่ประชุม
สมาชิก

ค. จดรายงานการประชุมตามถ้อยคำที่อภิปราย

อนึ่ง เมื่อสมาชิกผู้ใดได้กล่าวข้อความขึ้นในที่ประชุม
แล้วภายหลังขอคืนถ้อยคำนั้นเสีย ถ้าที่ประชุมอนุญาตก็ให้
ถอนออกเสียจากรายงาน

ง. รักษาสถานที่แห่งสภา และรักษาสรรพเอกสารของ
สภามิให้ผู้ใดเอาไป หรือเปิดเผยสรรพเอกสาร เว้นแต่เมื่อ
ที่ประชุมหรือประธานอนุญาต

จ. ตั้งงบประมาณสภา รักษาควบคุมและเบิกจ่ายเงิน

ฉ. ควบคุมการเข้าออกในสภา

ข้อ ๖ รองประธานคนที่หนึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธาน
ในกิจการทั่วไป เป็นผู้ทำการแทนประธานในเวลาที่ประธาน
ไม่อยู่ และเป็นประธานในที่ประชุมเมื่อประธานมอบหมาย

ถ้าตำแหน่งประธานว่างลง ให้รองประธานคนที่หนึ่ง
เป็นผู้แทนประธาน มีอำนาจและหน้าที่เหมือนประธานจน
กว่าจะได้เลือกตั้งประธานใหม่

เล่ม ๕๐ หน้า ๑๒๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

ถ้ารองประธานคนหนึ่งไม่อยู่ หรือไม่สามารถทำการแทนประธานได้ ก็ให้รองประธานคนที่สอง ที่สาม ฯลฯ ทำหน้าที่แทนตามลำดับกันไป

หมวดที่ ๓

การประชุม

ข้อ ๗ การประชุมมี ๒ อย่าง คือ

ก. การประชุมสามัญ ได้แก่การประชุมตามปกติ ซึ่งสภาจะได้กำหนดไว้

ข. การประชุมวิสามัญ ได้แก่การประชุมนอกจากวันเวลาตามปกติ

ข้อ ๘ การนัดประชุมนั้น จะออกหนังสือนัดหรือบอกนัดในที่ประชุมก็ได้ ถ้าบอกนัดในที่ประชุมไว้ ต้องออกหนังสือนัดสมาชิกผู้มีได้มาประชุมในเวลานั้นด้วย

ข้อ ๙ การออกหนังสือนัดประชุมนั้น ให้ส่งระเบียบวาระแห่งการประชุมไปด้วย และโดยปกติให้นัดล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าสามวัน เว้นแต่เป็นการด่วนจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้

ข้อ ๑๐ เมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกนั่งตามที่นั่งจัดไว้

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๒๘

ข้อ ๑๑ เมื่อประธานลุกขึ้นไปเสียจากบัลลังก์โดยมิได้
มีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ถือว่าปิดประชุม

ข้อ ๑๒ รายงานการประชุมซึ่งคณะกรรมการเจ้าหน้าที่
ได้ตรวจสอบแล้วนั้น ให้คัดขึ้นอย่างน้อยสามฉบับ และ
วางไว้ให้สมาชิกตรวจดูได้ก่อนเวลาประชุมอย่างน้อยสอง
ชั่วโมง สมาชิกผู้ใดต้องการแก้ข้อคำของตนต้องขออนุญาต
ต่อสภา

ข้อ ๑๓ รายงานการประชุมนั้น เมื่อสภารับรองแล้ว
ให้ประธานหรือรองประธานลงนามไว้เป็นสำคัญ

ข้อ ๑๔ เมื่อที่ประชุมได้รับรองรายงานแล้ว ถ้าประธาน
มีเรื่องที่ควรแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเริ่มปรึกษาตามระเบียบ
วาระ ก็ให้แจ้งต่อที่ประชุม

ข้อ ๑๕ การตั้งระเบียบวาระนั้น โดยปกติให้วางลำดับ
ดังนี้

ก. รับรองรายงานการประชุม

ข. การด่วน

ค. เสนอพระราชกำหนดเพื่ออนุมัติ

ง. ร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ค้าง

จ. ร่างพระราชบัญญัติใหม่

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๗๖

ณ. กระตุ้ถามและอื่น ๆ

ข้อ ๑๖ โดยปกติให้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ
เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่นในคราวนั้น

ข้อ ๑๗ ถ้าประธานเห็นว่าได้มีการประชุมมาเป็นเวลา
นาน สมควรจะหยุดพักเสียชั่วคราว ก็สั่งให้หยุดได้

หมวดที่ ๔

การเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๘ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐบาลหรือสมาชิกเสนอ
มานั้นต้องแบ่งเป็นมาตรา และมีขึ้นที่กแสดงเหตุผลยื่นต่อ
ประธาน ให้ประธานคัดแยกแก่สมาชิกอย่างน้อยสามวัน
ก่อนวันนัดประชุม เว้นไว้แต่กิจการด่วน

ข้อ ๑๙ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติซึ่งมี
บทบัญญัติให้ขึ้น หรือ ลดหรือ เลิกหรือ ตั้งภาษีอากรขึ้นใหม่
ต้องให้นายกรัฐมนตรีรับรอง

ส่วนร่างพระราชบัญญัตินั้น ๆ ให้มีสมาชิกรับรอง ๕ คน
ผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงนามบนร่างที่ยื่นต่อประธาน

แต่ถ้ารัฐบาลเป็นผู้เสนอ ก็ไม่ต้องมีผู้รับรองร่างพระราช
บัญญัตินั้น

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๑

การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ให้ ไซ้บหัยบัญญัติ
ในหมวดที่ ๕ ว่าด้วยงบประมาณ

ข้อ ๒๐ ตามปกติที่ประชุมจักต้องพิจารณาร่างพระราช
บัญญัติเป็นสามวาระ

ข้อ ๒๑ ในการพิจารณาวาระที่หนึ่ง ให้ที่ประชุมลงมติ
ว่า ควรจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณา
หรือไม่

ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านในหลักการ หรือมีผู้คัดค้านแต่ที่
ประชุมลงมติไม่เห็นชอบด้วยคำคัดค้านนั้น ก็ให้ถือว่าที่
ประชุมยอมรับร่างนั้นไว้ปรึกษาละเอียดต่อไป แล้วให้
ประธานส่งต้นร่างพระราชบัญญัตินั้นให้ คณะกรรมาธิการ เจ้า
หน้าทีไปพิจารณาโดยละเอียด แล้วทำรายงานเสนอยัง
ประธานภายในเวลาซึ่งสภาจะได้กำหนดให้ เว้นแต่ที่ประชุม
จะตกลงเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๒๒ ภายในเวลาซึ่งสภาจะได้กำหนดให้ ถ้าสมาชิก
ผู้ใดเห็นควรจะแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตราใด ก็ให้เขียนคำ
แก้ไขเพิ่มเติมเป็นแปรญัตติส่งมาเป็นมาตราๆ โดยมีสมาชิก
รับรอง ๕ คน ขึ้นต่อประธานคณะกรรมาธิการเจ้าหน้าที

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

ข้อ ๒๓ คณะกรรมาธิการเจ้าหน้าที่ต้องทำรายงาน และบันทึกความเห็น แห่งร่างพระราชบัญญัติตามร่าง เดิม และตามมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสมาชิกส่ง มาขึ้น ต่อ ประธาน แล้วให้ประธานนัดวันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ให้พิมพ์ร่างและรายงานของคณะกรรมาธิการเจ้าหน้าที่นั้นแจกสมาชิกโดยปกติไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันนัดประชุม

ข้อ ๒๔ ในการพิจารณาวาระที่สอง ให้ปรึกษาเรียงลำดับมาตรา ฉะเพาะมาตราที่มีคำขอแปรญัตติเท่านั้น

ในระหว่างพิจารณาวาระที่สองนั้น ถ้าความปรากฏขึ้นว่ามาตราใดสมควรจะส่งให้คณะกรรมาธิการเจ้าหน้าที่ หรือคณะกรรมาธิการอื่นไปพิจารณาอีกก็ส่งได้ ถ้าเช่นนั้นการพิจารณาฉะเพาะมาตรานั้น ๆ เป็นอันระงับไว้ และถ้าไม่เป็นการขัดข้องก็ให้ที่ประชุมพิจารณามาตราอื่น ๆ ต่อไปจนกว่าจะจบร่าง

เมื่อคณะกรรมาธิการได้ยื่นรายงานตามมาตราที่ได้ระงับไว้แล้ว ให้ประธานพิมพ์รายงานนั้นแจกแก่สมาชิกโดยปกติไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันนัดประชุม

ข้อ ๒๕ ในการประชุมต่อวาระที่สอง ให้ที่ประชุมลงมติตามมาตราที่ได้ระงับไว้วัน ๆ จนสิ้น

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๗๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๓

ข้อ ๒๖ ในการพิจารณาวาระที่สาม ให้ปรึกษาแต่ข้อ
เดียวว่า ร่างที่แก้ไขเพิ่มเติมตกลงกันแล้วนั้นจะออกเป็น
พระราชบัญญัติได้หรือไม่

ข้อ ๒๗ เมื่อรัฐบาลร้องขอหรือสมาชิกมีจำนวน ๒ ใน
๓ ของจำนวนที่มาประชุมร้องขอ ที่ประชุมจะพิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติทั้งสามวาระรวดเดียวก็ได้

ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณไม่อยู่ภายในบังคับแห่ง
วรรคก่อนนี้

หมวดที่ ๕

งบประมาณ

ข้อ ๒๘ บัญชีประมาณเงินรายจ่ายและรายได้ประจำปี
แห่งรัฐซึ่งต่อไปเรียกว่า "งบประมาณ" นั้น ให้ยื่นต่อสภา
ผู้แทนราษฎรภายในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์

ข้อ ๒๙ (๑) ห้ามมิให้เสนอดังรายจ่ายชั้นใหม่ หรือ
เพิ่มรายจ่าย หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของ
จำนวนเงินขออนุญาตจ่าย เว้นแต่จะได้รับคำรับรองของ
รัฐบาล

การขอให้ลดจำนวนเงินขออนุญาตจ่ายนั้น ต้องมีสมาชิก
รับรอง ๕ คน

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

(๒) ข้อเสนอของรัฐบาลเพื่อตั้งรายจ่ายจากรายได้หรือเงินอื่นอันเกี่ยวกับการจ่ายตามรายการต่อไปนี้ ไม่ต้องเสนอให้สภาลงมติ หรือมีการปรึกษาในขณะพิจารณาบัญชีเงินรายได้รายจ่ายประจำปี เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของรัฐบาล

ก. ดอกเบี้ยและเงินส่งใช้ต้นเงินกู้

ข. รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงิน กำหนดให้จ่ายตาม

กฎหมาย

(๓) ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นว่าข้อเสนอให้ตั้งรายจ่ายจากรายได้หรือจากเงินอื่นนั้นจะเกี่ยวกับรายการข้างต้น หรือไม่แล้ว ให้ถือคำวินิจฉัยของประธานสภาในปัญหานั้นเป็นเด็ดขาด

(๔) ข้อเสนอของรัฐบาลขอตั้งรายจ่ายจากรายได้หรือเงินอื่นอันเกี่ยวกับรายจ่ายอื่น ๆ ซึ่งมีได้ระบุนายการไว้ใน (๒) ข้างต้นนั้น ให้เสนอสภาเพื่อลงมติตามระเบียบการขอตั้งเงินจ่าย

สภาจะยอมอนุมัติหรือไม่ยอมอนุมัติตามคำขอก็ได้ หรือจะลดจำนวนเงินรายหนึ่งรายใดที่อ้างในคำขอโดยลดลงทั้งจำนวนก็ได้

ข้อ ๓๐ (๑) ตามปกติคำขอตั้งเงินจ่ายให้แยกเป็นรายกระทรวง

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๕

(๒) คำขอรายหนึ่ง ๆ ต้องมีแถลงถึงจำนวนเงินที่ขอ
อนุญาตทั้งสิ้น แล้วแยกรายการประมาณละเอียดเป็นประเภท
ตามคำขอตั้งเงินจ่ายเป็นกรมๆ

(๓) ภายในบังคับแห่งข้อบังคับนี้ งบประมาณนั้นให้
ยื่นตาม แบบที่ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง จะ พิจารณา
เห็นสมควรแก่การพิจารณาของสภา

ข้อ ๓๑ การพิจารณางบประมาณ สภากระทำเป็นสอง
ตอน คือ

(๑) พิจารณาปรึกษาโดยทั่วไป

(๒) ลงมติคำขอตั้งเงินจ่าย

ข้อ ๓๒ ในเหตุฉุกเฉิน รัฐบาลจะจ่ายเงินเกินกว่า
จำนวนที่สภาอนุมัติให้เบิกจ่ายก็ได้ แต่ต้องยื่นคำขอจ่าย
ตามจำนวนเงินที่จ่ายเกินไปยังสภา และสภาจะได้พิจารณา
ปรึกษาเช่นเดียวกับคำขอตั้งเงินจ่าย

ข้อ ๓๓ (๑) ให้ยื่นรายการประมาณขอตั้งเงินจ่ายเพิ่ม
เดิมต่อสภาเมื่อ

ก. จำนวนเงินรายจ่ายที่อนุมัติในงบประมาณ ปรากฏว่า
ไม่พอแก่ความต้องการประจำปี หรือ

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

ข. มีความจำเป็นเกิดขึ้นในระหว่างปีอันต้องมีรายจ่าย ซึ่งจำเป็นจะได้อนุมัติของสภา เพราะเป็นราชการใหม่มิได้เตรียมเงินไว้ในงบประมาณประจำปีนั้น

(๒) คำขอซึ่งสภาเคยไม่ยอมอนุมัติมาแล้ว หรือที่สภาได้ลดจำนวนลงแล้วนั้น จะยื่นรายการประมาณสำหรับการขอตั้งเงินจ่ายเพิ่มเติมต่อสภาอีกก็ได้

(๓) รายการประมาณเพิ่มเติมนั้น สภาต้องพิจารณาปรึกษาเช่นเดียวกับคำขอตั้งเงินจ่าย

หมวดที่ ๖

การกล่าวอภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้านญัตติ

ข้อ ๓๔ สมาชิกคนใดมีความประสงค์จะกล่าวความข้อใดข้อหนึ่งก็ให้ยกมือหรือยื่นขึ้นในที่ของตน เมื่อประธานให้สัญญาณให้พูดแล้วจึงพูดได้ คำพูดนั้นต้องเป็นคำพูดกับประธานเสมอ

ข้อ ๓๕ ถ้าสมาชิกสองคนหรือมากกว่าสอง คน ยกมือหรือยื่นขึ้นพร้อมกันจะขอพูดในที่ประชุม ประธานจะได้เรียกสมาชิกผู้ที่ประสพதாக่อนให้เป็นผู้พูด

ข้อ ๓๖ สมาชิกจะยื่นพูดจากที่ของตน หรือจะไปพูดในที่ที่จัดไว้ก็ได้

ข้อ ๓๗ ในเวลาที่สมาชิกกำลังกล่าวอภิปรายอยู่นั้น ถ้าประธานยื่นข้อนั้นให้สมาชิกผู้กำลังพูด หรือ จะ ขอดู ขอดู นั้น ระวังบด้อยค่าทันที แล้วนั่งลง และสมาชิกทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่ประชุมนั้นต้องนั่งฟังคำที่ประธานกล่าว

ข้อ ๓๘ เมื่อประธานเตือนสมาชิกคนใดให้เข้าระเบียบ สมาชิกคนนั้นต้องนั่งลงทันที เว้นไว้แต่ประธานจะอนุญาตให้ชี้แจง จึงพูดชี้แจงต่อไปได้

ข้อ ๓๙ การพูดใดๆ ห้ามไม่ให้พูด ยาว เกิน กว่า สิบห้า นาที โดยไม่ได้รับความยินยอมของประธาน ประธานจะอนุญาตได้ต่อเมื่อเห็นว่าปัญหาที่โต้เถียงกันนั้น เป็น ปัญหา ที่สำคัญยิ่ง

เมื่อประธานอนุญาตแล้ว สมาชิกผู้นั้นพูดได้ต่อไปอีก สิบนาที หรือตามกำหนดเวลาซึ่งประธานจะอนุญาต เมื่อสมาชิกผู้นั้นได้ร้องขออีก

ข้อบังคับบทนี้ห้ามมิให้ใช้บังคับต่อรัฐบาล หรือ คณะกรรมการเจ้าหน้าที่

ข้อ ๔๐ สมาชิกที่ได้รับอนุญาตให้พูดจะต้องพูดเฉพาะเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ จะกล่าวข้อความซ้ำหรือนอกประเด็นและจะใช้ถ้อยคำหยาบคายใส่ร้ายเสียดสีไม่ได้ ถ้า

เล่ม ๕๐ หน้า ๓๓๘ ราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๖

ไม่จำเป็นแล้วห้ามมิให้สมาชิกกล่าวพระนามพระมหากษัตริย์
หรือนามสมาชิก หรือนามบุคคลภายนอก

ข้อ ๔๑ เมื่อเห็นว่าผิดข้อบังคับ สมาชิกอาจยื่น
ร้องขอให้รักษาข้อบังคับก็ได้

ข้อ ๔๒ คำสั่งของประธานในข้อว่าผิดข้อบังคับการ
ประชุมและการปรึกษาของสภาหรือไม่นั้นเป็นคำสั่งเด็ดขาด
ห้ามมิให้ที่ประชุมอภิปราย

ข้อ ๔๓ ผู้เสนอหรือผู้ขอแปรญัตติอาจถอนคำเสนอ
หรือคำแปรญัตตินั้นได้ เมื่อได้รับความยินยอมของที่
ประชุมแล้ว

การถอนคำเสนอหรือคำแปรญัตติอาจทำได้โดยไม่ต้อง
อภิปราย

ข้อ ๔๔ ภายในบังคับแห่งหมวดที่ ๔ ญัตติต้องเสนอ
ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรและมีสมาชิกรับรอง ๒ คน

ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องบอกล่วงหน้า ไม่ต้องเสนอเป็น
ลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรองคนหนึ่ง คือ

ก. ญัตติให้รับรองรายงานการประชุม

ข. ญัตติให้รับรองรายงานของกรรมาธิการ

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๓๕

ค. อนุมัติให้ปรึกษาการอันหนึ่งอันใดเป็นการด่วน หรือ อนุมัติซึ่งประธานเห็นว่าควรอนุญาต

ง. อนุมัติในข้อ ๔๔

ข้อ ๔๕ เมื่อที่ประชุมกำลังอภิปรายญัตติใดญัตติหนึ่งอยู่ ห้ามมิให้สมาชิกนำญัตติอื่นเสนอ นอกจาก

ก. ญัตติขอแปรญัตติเฉพาะที่ไม่ใช่กฎหมาย

ข. ญัตติให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการ

ค. ญัตติขออย่าเพิ่งลงมติในญัตตินั้น

ง. ญัตติขอให้เลื่อนการประชุม

จ. ญัตติขอให้ที่ประชุมลงมติ

ฉ. ญัตติขอให้ที่ประชุมยกเรื่องราวอื่นขึ้นปรึกษา ถ้าที่ประชุมตกลงตามนี้ไซ้ ญัตติเดิมเป็นอันระงับไป

ข้อ ๔๖ เมื่อร่างพระราชบัญญัติหรือญัตติใดได้ปรึกษาคงไปแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำร่างพระราชบัญญัติหรือญัตติซึ่งมีข้อความเช่นเดียวกันนั้นขึ้นเสนออีกภายในกำหนดเก้าสิบวัน

ข้อ ๔๗. ร่างพระราชบัญญัติหรือ ญัตติใด ๆ ที่สภายังพิจารณาไม่เสร็จ ถ้าเปลี่ยนสภาใหม่ให้เป็นอันตกไป

หมวดที่ ๗

การลงมติ

ข้อ ๔๘ วิธีลงคะแนนเพื่อลงมตินั้นมีสองวิธี คือลง
คะแนนเปิดเผยและลงคะแนนลับ การขอให้ลงคะแนนลับ
จะทำได้เมื่อมีสมาชิกรับรอง ๔ คน หรือเมื่อรัฐบาลร้องขอ

ข้อ ๔๙ การลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

ก. ให้ยกมือขึ้น

ข. ให้ยื่นขึ้น

ค. ให้กระทำเป็นพวกโดยแบ่งพวกกัน อยู่พวกหนึ่ง
พวกเห็นด้วยอยู่พวกหนึ่ง พวกเห็นด้วยให้อยู่ทางขวาของ
ประธาน พวกค้านให้อยู่ทางซ้าย วิธีลงมติเป็นพวกนี้จะทำ
ได้ต่อเมื่อมีสมาชิกรับรอง ๕ คนหรือรัฐบาลร้องขอ

ง. ให้เรียกชื่อสมาชิกลงคะแนนเป็นรายตัว

ข้อ ๕๐ วิธีลงคะแนนลับนั้น ให้เรียกชื่อสมาชิกให้ผู้ที่
เห็นด้วยลงเบาะขาว และผู้ที่ไม่เห็นด้วยลงเบาะสีอื่นในทับ
ที่สภาจัดไว้

การลงเบาะในทับนั้น ให้ลงต่อหน้าประธาน

ข้อ ๕๑ การเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ของสภาให้อนุโลม
ตามข้อ ๒

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๗๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๔๑

ข้อ ๕๒ การเรียกชื่อสมาชิกให้เรียกตามลำดับอักษร
ของนามสมาชิก

ข้อ ๕๓ ลำดับการลงมตินั้น ถ้าญัตติใดมีคำแปรญัตติ
แล้ว โดยปกติให้ยกเอาคำแปรญัตติสุดท้ายลงมติก่อนย้อน
เป็นลำดับไปจนถึงญัตติเดิม

ข้อ ๕๔ ในการลงมติถ้าปัญหามีความซับซ้อน เป็นที่
เข้าใจยากไซ้ ประธานหรือที่ประชุมอาจแยกความออกกล
มติเป็นตอน ๆ ได้

ข้อ ๕๕ เมื่อประธานถามข้อความใดต่อที่ประชุมว่าจะ
คัดค้านหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านให้ถือว่าที่ประชุมเห็น
ชอบด้วย

ข้อ ๕๖ เมื่อได้ลงคะแนนแล้ว ประธานจะได้ประกาศ
คะแนนต่อที่ประชุม เป็นอันว่าการลงมตินั้นเสร็จแล้ว

ข้อ ๕๗ ถ้าการลงมติดังยังไม่เสร็จ มีสมาชิกคนหนึ่งคนใด
เข้ามายังที่ประชุมไซ้ สมาชิกผู้นั้นจะลงคะแนนมติด้วย
ก็ได้ แต่ถ้าเข้ามาเมื่อประธานเริ่มประกาศคะแนนแล้ว
ผู้นั้นจะลงมติไม่ได้

เล่ม ๕๐ หน้า ๑๔๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๓๖

หมวดที่ ๘

การประชุมลับ

ข้อ ๕๘ เมื่อที่ประชุมลงมติให้ประชุมลับแล้ว ให้ประธานสั่งให้ผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกหรือเป็นเจ้าหน้าที่ออกจากห้องประชุม

ข้อ ๕๙ รายงานของการประชุมลับจะเปิดเผยเพียงไรหรือไม่ ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม

หมวดที่ ๙

คณะกรรมการ

ข้อ ๖๐ เมื่อเปิดสมัยประชุมคราวหนึ่ง ๆ ให้ที่ประชุมตั้งคณะกรรมการสามัญประจำไว้มีจำนวนคณะตามแต่ความต้องการของกิจการในสภา

ข้อ ๖๑ เมื่อมีกิจการพิเศษที่ประชุมจะลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น เพื่อพิจารณาหรือสอบสวนข้อความอย่างหนึ่งอย่างใดโดยฉะเพาะก็ได้

ข้อ ๖๒ ให้กรรมการในคณะหนึ่ง ๆ เลือกตั้งประธานนายหนึ่งและเลขานุการนายหนึ่ง จากบรรดากรรมการในคณะนั้น

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๗๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๕๓

ข้อ ๖๓ เมื่อรัฐบาลร้องขอ สภาอาจลงมติให้คณะกรรมการดำเนินการของคณะในเวลาที่สภาไม่อยู่ในสมัยประชุม

ข้อ ๖๔ สมาชิกจะเข้าไปนั่งฟังการประชุมของคณะกรรมการก็ได้ เว้นแต่ในการประชุมซึ่งสภาได้ลงมติว่าเป็นความลับ

สมาชิกที่เข้าไปนั่งฟังการประชุมนั้นไม่มีสิทธิที่จะกล่าวอภิปรายหรือลงมติ

หมวดที่ ๑๐

การตั้งกระทู้ถามและซักถามรัฐบาล

ข้อ ๖๕ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะตั้งกระทู้ถามรัฐบาลหรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง กระทู้ถามนั้นต้องทำเป็นหนังสือมีสมาชิกรับรอง ๔ คน ขึ้นต่อประธาน

การซักถามเนื่องแต่ที่รัฐบาลแถลงนโยบายต่อที่ประชุมไม่ต้องทำเป็นหนังสือและไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๖๖ เมื่อประธานได้รับกระทู้ถามเป็นหนังสือแล้วจะได้ขึ้นให้รัฐบาล รัฐบาลหรือรัฐมนตรีผู้ตั้งกระทู้ถามจะตอบทันทีหรือจะกำหนดวันตอบก็ได้ หรือจะไม่ตอบตามมาตรา ๕๐ แห่งรัฐธรรมนูญก็ได้ แต่จะต้องแสดงเหตุผล

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๔๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๗๖

ข้อ ๖๗ ห้ามมิให้สมาชิกตั้งกระทู้ถามกันเอง

หมวดที่ ๑๑

ระเบียบความประพฤติในที่ประชุมและ
การรักษาความสงบภายในสภา

ข้อ ๖๘ สถานที่ประชุมของสภาย่อมเป็นที่เคารพ ผู้
เข้าไปในนั้นจักต้องประพฤติตนให้เรียบร้อยมีสัมมาคารวะ
ผู้จะเข้าไปในที่ประชุมของสภาจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อย
ตามแบบนิยม

ข้อ ๖๙ ในที่ประชุมของสภา ถ้าสมาชิกผู้ใดละเมิด
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาที่ดี หรือทำลาย
ความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมที่ดี ประธานมีอำนาจตักเตือน
หรือห้ามปรามผู้ละเมิดนั้น ๆ หรือสั่งให้ถอนถ้อยคำใด ๆ ก็ได้

ถ้าผู้ละเมิดนั้นไม่กระทำตามคำตักเตือน ห้ามปรามหรือ
คำสั่งของประธาน ก็ให้ประธานห้ามขาดไม่ให้ผู้ละเมิดนั้น
พูดต่อไป หรือจะสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุม
ก็ได้

ถ้าประธานสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุม และ
ผู้นั้นยังกระทำการขัดขืนไม่ออกไป ก็ให้ประธานสั่งตำรวจ

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๔๕

สภาให้นำตัวผู้นั้นออกไปจากห้องประชุม และให้กักตัวไว้
รอคำสั่งของประธานต่อไป

ข้อ ๗๐ ถ้าในที่ประชุมเกิดการส่งเสียงเอ็ดอิ่งขึ้นจน
ประธานเห็นว่าไม่สามารถจะรักษาข้อบังคับ การประชุมและ
การปรึกษาให้เป็นที่เรียบร้อยได้ ประธานมีอำนาจที่จะงด
การประชุมไว้ชั่วคราวหรือสั่งปิดประชุมสำหรับวันนั้นก็ได้

ข้อ ๗๑ เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการไม่สงบขึ้นในสภา
สมาชิกอาจแจ้งให้ประธานทราบในข้อละเมิดนั้น ๆ

หมวดที่ ๑๒

การลงโทษ

ข้อ ๗๒ สมาชิกผู้ใดกระทำความผิดต่อไปนี้ได้ชื่อว่าประพฤติก
ผิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภา คือ

ก. ใช้ถ้อยคำอันพึงรังเกียจและไม่ยอมถอนหรือ
ขอขมาตามควร

ข. กล่าวคำหยาบคายต่อสมาชิก

ค. จงใจกระทำการอันเป็นเหตุรบกวนกิจการในที่

ประชุม

ง. ขัดคำสั่งอันชอบของประธาน

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๔๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

ข้อ ๗๓ ถ้าประธานชานช่อกล่าวโทษสมาชิกผู้ประพฤติกผิดข้อบังคับ ที่ประชุมอาจลงมติให้ลงโทษสมาชิกผู้นั้นอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

ก. ตีเตือนและภาคทัณฑ์

ข. บังคับให้ขอขมา

ค. มีให้นั่งในที่ประชุมมีกำหนดสุดแต่ที่ประชุมจะตกลง แต่ไม่ให้เกินสามสัปดาห์ การห้ามตามข้อ ค. นี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ที่ถูกห้ามที่จะไปเข้าประชุมในคณะกรรมการ

การลงมติลงโทษดังกล่าวนี้ ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

ข้อ ๗๔ สมาชิกผู้ใดปรารถนาจะเสนอญัตติขอให้ลงโทษสมาชิกผู้อื่นในการประพฤติกผิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาในคราวที่แล้วมา ให้เสนอญัตตินั้นโดยมีสมาชิกรับรองสิบสี่นายภายในสามวัน นับตั้งแต่วันที่การกระทำผิดนั้นได้เกิดขึ้น

ประกาศมาณวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

เจ้าพระยาพิชัยญาติ

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๗๕๗

ข้อบังคับสภาว่าด้วยการลา การลดเงินเดือน
ค่าพาหนะเดินทางของสมาชิกสภาและเบี้ยประชุมของ
กรรมการสภาผู้แทนราษฎร

หมวดที่ ๑

การลา

ข้อ ๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดมาประชุมไม่ได้
ตามกำหนด ให้ขอลาต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธาน
สภา ฯ มีอำนาจให้ลาได้อย่างมากในสมัยหนึ่ง ๆ คนหนึ่งไม่
เกิน ๑๕ วัน เกินกว่านี้ต้องเสนอขอให้สภาวินิจฉัย

การลาป่วยเกินกว่า ๓ วันต้องมีใบตรวจของแพทย์
ประกาศนียบัตรชั้น ๑ รับรองมาด้วย

ข้อ ๒ สมาชิกที่มาประชุมต้องลงนามในสมุดซึ่งจัดไว้

หมวดที่ ๒

การลดเงินเดือน

ข้อ ๓ สมาชิกผู้ใดขาดประชุมท่านให้ลดเงินเดือนของ
เดือนที่มีการประชุมโดยเกณฑ์ต่อไปนี้

๑. ขาดประชุมโดยมิได้รับอนุญาตลา ให้ลดเงินเดือน
วันละ ๕ บาท ฉะนั้นวันที่มีการประชุม

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๔๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

๒. ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม หรือตลอดเวลาที่มีการประชุม ให้งดจ่ายเงินเดือนของเดือนที่มีการประชุม นั้นเสียทั้งสิ้นตามส่วนและตามจำนวนวันแห่งสมัยประชุม นั้น ๆ

๓. ขาดประชุมโดยได้รับอนุญาตหรือไม่ได้รับอนุญาต าก็ดี ถ้าจำนวนวันขาดประชุมเกินกว่าครึ่งของจำนวนวัน ที่นัดประชุมแห่งสมัยประชมนั้น ให้ลดเงินเดือนเฉลี่ยเท่า จำนวนวันที่ขาด

ข้อ ๔ เพื่อสะดวกแก่การคำนวณจ่ายเงินเดือน และลด เงินเดือนในสมัยประชุมหนึ่ง ๆ ถ้าวัน เปิดประชุมไม่ตกใน วันที่ ๑ ของเดือน ให้คิดเงินเดือนสำหรับสมัยประชุม เพียงเท่าจำนวนวันแห่งสมัยประชมนั้น เฉลี่ยจากอัตรา เงินเดือนของสมัยประชุม

หมวดที่ ๓

ค่าพาหนะเดินทาง

ข้อ ๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเบิกค่าพาหนะเดินทางได้ตามข้อบังคับนั้นจะเฉพาะแต่สมาชิกผู้อยู่ต่างจังหวัด นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเท่านั้น ให้เบิก

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๑๔๕

ได้เฉพาะเที่ยวเดินทางมาจากถิ่นของตน และกลับในเที่ยว
ที่มาประชุมในสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๖ อัตราค่าพาหนะที่จะเบิกได้นั้น ให้เบิกได้ใน
อัตราชั้น ๑ ตามข้อบังคับว่าด้วยค่าพาหนะเดินทางของ
กระทรวงการคลัง

ข้อ ๗ ค่าพาหนะขากลับ อนุญาตให้เบิกล่วงหน้าได้

ข้อ ๘ การเบิกเงินค่าพาหนะนี้ ให้ยื่นเบิกต่อเลขา-
ธิการสภาผู้แทนราษฎรตามแบบของกรมนี้

ข้อ ๙ กรรมการผู้ใดต้องเดินทางเข้ามาจากต่างจังหวัด
ให้เบิกค่าพาหนะเดินทางได้ตามข้อ ๖ และ ๗

ข้อ ๑๐ กรรมการผู้ต้องไปทำการต่างท้องที่ ให้เบิก
ค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับวันที่ค้างคืนได้วันละ ๕ บาท และให้ได้
ค่าพาหนะตามข้อ ๖ และ ๗ ด้วย

หมวดที่ ๔

เบี้ยประชุม

ข้อ ๑๑ กรรมการที่ตั้งขึ้นตามความในข้อบังคับการ
ประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๖

ข้อ ๖๐ และ ๖๑ ให้เบิกเบี้ยประชุมได้วันละ ๓ บาทเฉพาะ
วันประชุม

เล่ม ๕๐ หน้า ๗๕๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

ข้อ ๑๒ กรรมการที่ตั้งขึ้นตามความในข้อบังคับการ
ประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๖
ข้อ ๖๓ ให้เบิกเบี้ยประชุมได้วันละ ๕ บาท

ประกาศมาณวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

เจ้าพระยาพิชัยญาติ

ประธานสภาผู้แทนราษฎร